

فصلنامه علمی تخصصی رساله عدلیه
انجمن علمی - دانشجویی حقوق دانشگاه اراک
شماره ۲ / سال اول / زمستان ۱۳۹۸

رساله عدلیه

- * مهریه ۱۰ سکه یا بیشتر؟!
- * کودکان و نوجوانان مجرم
- * وکیل مستقل؛ پاسدار حق
- * مجازات مزاحمت تلفنی
- * چک غیر قابل کیفر
- * نقد حقوقی فیلم قسم

فصل نامه علمی تخصصی رساله عدلیه

صاحب امتیاز: انجمن علمی - دانشجویی حقوق دانشگاه اراک
 مدیر مسئول: مهدی نظامی
 سردبیر: مائده محمودی
 طراح و صفحه آرا: حامد آقار
 استاد راهنما: دکتر حسین کاویار
 فرمت: الکترونیکی

هیئت تحریریه: علیرضا ابادری، طاهره پاشا، حنا حاتمی،
 مریم سبزی، معصومه شیرازی، مبینا عربلو،
 سپیده فولادی، سیدعلی قریشی، محمدجواد لرستانی،
 مائده محمودی و مهدی نظامی

Blog araklaw.blog.ir

@Arak_Law_Club

@anjomanhoghoogharak

سخن آغازین

”به نام آنکه جان را فکرت آموخت“
 خداوند علیم را سپاسگزاریم که توفیق انتشار دومین شماره از فصلنامه رساله عدلیه را به صاحب امتیازی انجمن علمی حقوق دانشگاه اراک به ما عنایت فرمود. زندگی همواره نیازمند قانون است. قانونی که از یک سوی ضامن ترقی و تعالی فرد و از سوی دیگر ضامن فعالیت های سازنده اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و به طور کلی توسعه کشور می باشد. آمده ایم تا با خط بطلانی بر عبارت ”بودن قانون بد از نبودن آن بهتر است“ آن را تصحیح بنماییم، چرا که با نگرشی منحصر و محافظه کارانه مسیری برای ترفیع قانون گرایی و پیشرفت حاصل نمی شود و این رسالتی است بر دوش حقوق دانان جوان تا از پهنای اندیشه هایشان، رخوت و سستی را به امید بدل گردانند. در پایان از اساتید محترم گروه حقوق به ویژه استاد راهنمای انجمن (جناب آقای دکتر حسین کاویار) و سردبیر نشریه (سرکار خانم مائده محمودی) و اعضای هیئت تحریریه این نشریه تشکر می نمایم.

مهدی نظامی / مدیر مسئول فصل نامه رساله عدلیه

فهرست مطالب

اثبات جرایم با استفاده از
شیوه‌های نوین پزشکی / صفحه ۷

بزهکاری نوجوانان / صفحه ۶

ایجاد حقوقی مهریه / صفحه ۲

۷ اسفند سالروز استقلال کانون
وکالی دادگستری / صفحه ۱۰

مجازات مزاحمت تلفنی / صفحه ۹

بیماری اسکیزوفرنی
در نظام حقوقی ایران / صفحه ۸

چک فاقد وصف کیشری / صفحه ۱۳

حقوق تجارت بین‌الملل
رشته‌های نوین و کاربردی / صفحه ۱۲

وجه التزام
تحلیل ماده ۲۳۰ قانون مدنی / صفحه ۱۱

نقد حقوقی فیلم قسم / صفحه ۱۲

ابعاد حقوقی

مهریه

مریم سبزی و معصومه شیرازی
دانشجویان ترم شش کارشناسی حقوق

صدور اجرائیه ثبتی را نفی نکرده و معرفی مالی از سوی بستانکار و توقیف آن توسط اجرای ثبت دلیل بر ملائت زوج است و ملائت همیشه نیاز به رسیدگی قضایی ندارد؛ پس ماده ۲۲ مانع از صدور اجرائیه به درخواست زن و وصول مهر از طریق توقیف مال مدیون نیست.

۳- باید توجه داشت که ۱۱۰ سکه تمام بهار آزادی که در ماده‌ی ۲۲ قانون جدید آمده ناظر به مورد غالب است و موضوعیت ندارد و به همین دلیل معادل آن به ریال یا پول دیگر هم مشمول ماده مزبور می‌باشد.

۴- ماده‌ی ۲۲ قانون جدید، از آنجا که ضمانت اجرای مهریه‌های سنگین را محدود کرده و موجب کاهش آمار زندانیان مهر خواهد شد، قابل تایید است. لیکن به نظر می‌رسد که راه‌های بهتری برای محدود کردن مهرهای سنگین وجود دارد که مغایرتی با اصول و مبانی فقهی و حقوقی هم ندارد، مثلاً برای اینگونه مهرها مالیات سنگین مقرر شود یا دعاوی مربوط به آنها قبول نشود.

رویکرد قانونگذار در تصویب ماده ۲۲ ق.ح.خ، کاهش توقیف اشخاص در قبال دین مدنی مهریه بوده است. حبس زوج به دلیل عدم پرداخت مهریه یکی از معضلات اساسی دستگاه قضایی و خانواده‌ها است. زندان برای محکومان مالی، پیش از آنکه ایستگاه بدهکاری آن‌ها باشد، خاستگاه بزهکاری است. به نظر می‌رسد با تصویب ماده ۲۲ ق.ح.خ و ابلاغ پاره‌ای سیاست‌های قضایی توسط ریاست قوه قضائیه و همچنین تصویب قانون جدید نحوه اجرای محکومیت‌های مالی، معضل حبس بدهکاران مهریه تعدیل شده است. با تصویب قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی در کنار ماده ۲۲ ق.ح.خ میزان زندانیان مهریه به شدت تقلیل می‌یابد و این اقدام مقنن امری مثبت و در خور تقدیر است. تا قبل از سال ۱۳۹۱، به موجب ماده ۲۳ قانون اعسار مصوب ۱۳۱۳ در محکومیت‌های مالی، اصل بر ایسار شخص محکوم بود. لذا زوج که مدعی اعسار بود باید به‌عنوان خواهان دعاوی اعسار، خلاف این اصل را به اثبات می‌رساند. رویکردی که در سال ۱۳۹۱ با اصلاح بند «ج» ماده ۱۸ آیین نامه اجرایی موضوع ماده ۶ قانون نحوه اجرای

در حقوق مدنی برای مهر از نظر مقدار، حداقل و حداکثری معین نشده است و زوجین میتوانند آن را با توافق یکدیگر تعیین کنند. ماده ۱۰۸۰ قانون مدنی در این زمینه می‌گوید: «تعیین مهر منوط به تراضی طرفین است». قانون مدنی در این مساله از قول مشهور فقهای امامیه پیروی کرده است. قول دیگری که بعضی از فقهای بزرگ امامیه مانند سید مرتضی و صدوق پذیرفته اند آن است که مقدار مهر نباید از مهر سنت تجاوز کند. مهر سنت یا مهرالسنه مهری است که پیامبر(ص) برای دخترش فاطمه(س) تعیین کرد، این مهر پانصد درهم بود. برابر ماده ۲۲ قانون حمایت خانواده ۱۳۹۱ «هرگاه مهریه در زمان وقوع عقد تا یکصد و ده سکه تمام بهار آزادی یا معادل آن باشد، وصول آن مشمول مقررات ماده ۲ قانون اجرای محکومیت‌های مالی است. چنانچه مهریه بیشتر از این میزان باشد در خصوص مازاد، فقط ملائت زوج ملاک پرداخت است. رعایت مقررات مربوط به محاسبه مهریه به نرخ روز کماکان الزامی است». درباره‌ی این ماده که با بحث‌های زیادی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده چند نکته قابل ذکر است:

۱- قانون جدید در حقیقت میزان مهر را محدود نکرده است و فقط ضمانت اجرای مهریه مازاد بر ۱۱۰ سکه را کاهش داده است. توضیح آن که تا ۱۱۰ سکه ضمانت اجرای مدنی و کیفری برای مهر مقرر شده است. ضمانت اجرای کیفری مهر مذکور آن است که اگر مرد از پرداخت آن امتناع کند و درخواست اعسار هم ندهد یا ادعای اعسار او رد شود، برابر ماده ۲ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی، به تقاضای زن تا زمان تادیه، حبس می‌شود اما نسبت به مازاد ۱۱۰ سکه ظاهراً ضمانت اجرای کیفری وجود ندارد و زوجه فقط می‌تواند از طریق مدنی و با مراجعه به دادگاه و اثبات ملائت زوج حق خود را استیفا کند.

۲- چون احراز ملائت یک امر قضائی است و اصولاً به رسیدگی دادگاه نیاز دارد ممکن است گفته شود اجرای ثبت در مورد اسناد رسمی ازدواج که مهر زائد بر ۱۱۰ سکه در آن قید شده نمی‌تواند بدون حکم دادگاه اجرائیه صادر کند لیکن نظر اقوی آن است که ماده ۲۲ قانون جدید،

مهریه باشد و زوج مهریه را پرداخت نکند، زوجه ابتدا از طریق دادگاه او را ملزم به پرداخت مهریه می‌کند در غیر این صورت زوج اگر مالی داشته باشد به غیر از مستثنیات دین، دادگاه آن را توقیف خواهد کرد و در صورتی که زوج مالی نداشته و نتواند ناتوانی یا به اصطلاح حقوقی اعسار خود را ثابت نماید، روانه زندان خواهد شد. در این خصوص چنانچه زوج بتواند اعسار خود را به پرداخت مهریه ثابت نماید، روانه کردن وی به زندان منتفی خواهد شد.

منابع:

مختصر حقوق خانواده- دکتر سید حسین صفایی و دکتر اسدالله امامی

مقاله تحلیل ماده ۲۲ ق.ج.خ مصوب ۱۳۹۱- دکتر حسین کاویار، سیرالله مرادی و الهام نم نبات

محکومیت‌های مالی و متعاقب آن در سال ۱۳۹۴ با تصویب ماده ۷ این قانون بنا نهاده شد، رویکردی مثبت در جهت تکمیل نقاط ضعف ماده ۲۲ ق.ج.خ بود. وفق رویکرد جدید، در کلیه محکومیت‌های مالی، از جمله مهریه، در خصوص اعسار یا ایسار متعهد باید به وضعیت سابق مدیون توجه کرد؛ چنانچه وضعیت سابق مدیون دلالت بر ملائت وی داشته باشد یا وی در قبال دین، مالی دریافت کرده باشد (ومتعهدله عوض آن مال را مطالبه کند)، در این صورت اصل بر ایسار متعهد است. چنانچه مدیون بابت دین، مال یا خدمتی تحصیل نکرده باشد (مانند مهریه و ضمان ناشی از دیات)، در این صورت، اصل بر اعسار متعهد است و متعهدله باید ایسار او را به اثبات برساند. در فرض اخیر، هرگاه خواننده دعوی اعسار(متعهدله) نتواند ملائت فعلی یا سابق متعهد را اثبات کند یا ملائت فعلی یا سابق متعهد نزد دادرس محرز نباشد، ادعای اعسار با سوگند متعهد پذیرفته می‌شود. در حال حاضر باید ماده ۲۲ ق.ج.خ همراه با ماده ۷ قانون جدید نحوه اجرای محکومیت‌های مالی ملاحظه شود. رویکرد کنونی قانونگذار بعد از تصویب قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۴ هم حقوق طلبکاران را مراعات می‌کند به ویژه اینکه در قانون جدید، واحد اجرای احکام در چندین ماده مکلف شده تا «به هر نحوی که قانوناً ممکن باشد» به شناسایی اموال متعهد اقدام کند و هم از حبس بدهکاران مهریه تا حد امکان جلوگیری به عمل می‌آورد. اگر مهریه زوجه تا ۱۱۰ سکه تمام بهار آزادی یا معادل آن باشد و زوجه خواهان دریافت

بزهکاری نوجوانان

مبینا عربلو
دانشجوی ترم چهار کارشناسی حقوق

معتقدند تفاوت نرخ بزهکاری جنس مذکر و مؤنث به دو دلیل است:

- ۱- دسترسی کمتر به وسایل نامشروع برای ارتکاب جرم
- ۲- مخالفت و نكوهش شدیدتر جامعه نسبت به اعمال مجرمانه‌ی زنان در مقایسه با مردان البته روانشناسان توصیه می‌کنند که هیچ قالبی اعم از قالب‌های جنسیتی و... به افراد تحمیل نشود. هدف مطلوب آن است که به کودکان و نوجوانان این امکان داده شود که به عنوان یک انسان توانایی‌های منحصر به فرد خود را با در نظر گرفتن حقوق دیگران بروز دهند.

ب) عوامل بیرونی مانند علل خانوادگی همچون - نداشتن سرپرست، اختلاف و جدایی والدین عدم توجه به تربیت فرزندان - سخت‌گیری و بدرفتاری والدین - فقر - بیکاری - فقدان امنیت مالی - مهاجرت و وجود تعارض فرهنگی بین مبدأ و مقصد مهاجرت - سکونت در مناطق فقیرنشین - شکست تحصیلی - معاشرت‌های ناسالم - سکونت در محله‌های بزه خیز که نوجوان در آن‌ها بی‌عدالتی و نابرابری اجتماعی، کارگران بیکار و افراد معتاد را می‌بینند. راهکارهایی که به طور اجمالی میتوان برای پیشگیری از بزهکاری نوجوانان و پیامد‌های آن ارائه نمود عبارتند از: آموزش والدین-آموزش کودکان و نوجوانان-تخصیص کردن دادگاه‌های رسیدگی به جرایم اطفال و نوجوانان-تأمین سلامت وسایل ارتباط جمعی-تشکیل و تجهیز کانون‌های اصلاح و تربیت.

منابع:

- بزهکاری کودکان و نوجوانان دکتر شهلا معظمی
نوجوانی و پدیده‌ی بزهکاری عباس صادقی و حسن حمیدی
بررسی عوامل مؤثر اجتماعی و خانوادگی در بزهکاری اطفال و راهکارهای پیشگیری از آن صالح زواره و پوریاعیزی

پدیده‌ی بزهکاری تقریباً از آغاز تشکیل جوامع بشری گریبان گیر آن‌ها بوده است اما یکی از بخش‌های مهم این پدیده که توجه بسیاری از کارشناسان رشته‌های مختلف را به خود جلب نموده پدیده‌ی بزهکاری اطفال و نوجوانان است. دو علت عمده‌ی توجه به بزهکاری این قشر عبارتند از:

- ۱- این قشر سازنده‌ی آینده‌ی جوامع هستند.
- ۲- اکثریت عددی این قشر در اکثر جوامع بیش از سایر گروه‌ها است.

برخی علل ارتکاب نوجوانان به گناه را از اختصاصات جوامع پیشرفته میدانند و معتقدند که بشر با همان سرعتی که به سوی پیشرفت و تکامل صنعتی و مادی پیش می‌رود از معنویات فاصله می‌گیرد و به تبه‌کاری و ارتکاب به جرم روی می‌آورد اما به طور کلی نمی‌توان برای بزهکاری علت واحدی یافت. درباره‌ی علل بزهکاری نوجوانان نظریه‌های مختلفی وجود دارد که یکی از برجسته‌ترین‌های آن‌ها بیان می‌کند: «بزهکاری حالتی از عصیان است و این عصیان برای طلب چیزی نیست بلکه برای ابراز آن است.» در یک دسته‌بندی کلی می‌توان علل و عوامل بزهکاری نوجوانان را به دو بخش فردی و بیرونی تقسیم نمود:

الف) عوامل فردی مانند

- ۱- عوامل زیستی و عوامل روانی
- ۲- جنسیت

به استناد آمارهای رسمی میان جرایم جنس مؤنث و مذکر از نظر کمی و کیفی تفاوت وجود دارد. علی‌رغم شدت افزایش جمعیت زنان بزهکار نسبت به مردان در سال‌های اخیر، آمارها حاکی از این واقعیت هستند که هنوز هم جمعیت کیفی زنان نسبت به مردان بسیار کمتر است. به علاوه ارتکاب جرایم خشونت‌بار توسط مردان بیش از زنان است. والدین و سایر نهادهایی که در اجتماعی کردن کودک نقش دارند آگاهانه یا ناآگاهانه ویژگی‌ها و صفاتی را در کودکان تقویت می‌کنند و دختران و پسران را با هنجارهای جنسیتی زنانه یا مردانه، اجتماعی می‌کنند. جامعه‌شناسان

اثبات جرایم با استفاده از

شیوه‌های نوین پزشکی

سپیده فولادی
دانشجوی ترم دو کارشناسی حقوق

در اثر پیشرفت علوم، تکنولوژی و صنایع؛ همچنین تکامل جوامع در یکی دو قرن اخیر امکاناتی چون آزمایشات دقیق پزشکی ایجاد شده است که از آن میتوان در فرایند رسیدگی و اثبات جرم استفاده کرد. علمای حقوق با در نظر گرفتن ماهیت و ارزش اثباتی دلایل، آنها را به دو دسته کلی نظری و مادی تقسیم کرده اند:

دلایل نظری

شهادت، اقرار و قسم که با اعتقاد و ایمان درونی شخص ملازمه دارند و قابل لمس و مشاهده نیستند. این نوع از دلایل حتما باید از طریق انسان اظهار شوند تا قدرت اثباتی داشته باشند؛ یعنی علم و تکنولوژی برای اثبات شهادت یا قسم اعتباری ندارند.

دلایل مادی

دلایلی که شامل: آثار انگشت، خون، اسپرم، مو، اسلحه، گلوله، پوکه، خط، امضا و... می شوند. این دسته از دلایل بعضا غیر قابل انکارند، چراکه ملموس، قابل مشاهده، قابل ارائه و استناد هستند. در دوران معاصر اقناع وجدان قاضی جنبه ی علمی تجربی محسوس و مادی به خود گرفته است، زیرا هنگامی که بزهکاران در ارتکاب جرایم خود از شیوه های نوین علمی بهره میگیرند، عدالت نیز برای مبارزه با آنها ملزم به بکارگیری فنون علمی جدید می باشد. مهم ترین مصادیق ادله ی علمی که شامل آزمایشات علمی و روش های تخصصی می شود را؛ میتوان به دو دسته ی عمده تقسیم بندی کرد:

کارشناسی پلیس علمی کارشناسی پزشکی قانونی

در این قسمت برخی از مهم ترین ویژگی های کارشناسی پزشکی قانونی را بررسی می کنیم:

۱- آزمایش دی ان ای: دی ان ای تمام انسان ها جز دو قلوهای همسان باهم متفاوت است و همین تنوع موجب شده که آن به ابزاری بسیار دقیق برای شناسایی افراد، به ویژه مجرمین تبدیل شود.

۲- آزمایشگاه آسیب شناسی: آسیب شناسی قانونی یعنی شناسایی و تفسیر بیماری ها و آسیب های بدن انسان که اساس پزشکی قانونی است و اعضای مختلف اجساد را از نظر وجود بیماری های داخلی یا عوارض ناشی از سموم یا ضربه و... و یا از نظر پاتولوژی مورد بررسی قرار می دهد و تحقیقات آن در زمینه ی تعیین علت و نحوه ی مرگ، تعیین زمان وقوع مرگ و... کاربرد دارد.

۳- آزمایشگاه سم شناسی: در این آزمایشگاه کلیه ی سموم و داروهای در دسترس و سموم فراری از قبیل سموم دفع آفات، سیانور، استرگنین، منوکسید کربن و الکل با امکانات موجود بررسی می گردد. نمونه های ارسالی به این بخش شامل نمونه های مربوط به اجساد، خون و ادرار افراد زنده، نمونه های مکشوفه از صحنه جرم و یا مواردی مثل سرنگ و مواد نامشخص و دارو های نامعلوم و... می باشد.

۴- آزمایشگاه سرولوژی: آزمایش های مربوط به تجسس و تعیین بنیان خون و گروه های خونی از روی نمونه های لکه و مو، آزمایش بارداری، بررسی انتساب با استفاده از گروه های فرعی خون (ابوت و بنوت و...)، بررسی موارد تجاوزات جنسی و بسیاری از آزمایشات موردی دیگر انجام می شود.

در نتیجه امروزه در عرصه ی دادرسی های کیفری با توجه به پیشرفت های شگفت آور علوم و فنون بشری، کاربرد وسایل و امکانات علمی و آزمایشگاهی برای کشف حقیقت و جمع آوری ادله ی اثباتی به جای استفاده از روش های قدیمی متداول شده است. ایران نیز با استفاده از ادله ی زیستی و ژنتیکی در فرایند دادرسی کیفری، در راستای این پیشرفت ها و تحولات گام برمیدارد.

منابع:

مقاله اعتبار نظر کارشناسی پزشکی قانونی در اثبات جرم از منظر فقه امامیه، مصطفی اربابی مجاز/ مقاله جایگاه کارشناسی و ادله ی /بیوژنتیکی در دادرسی های کیفری، عباس تدین
www.imo.ir سایت سازمان پزشکی قانونی کشور

بیماری اسکیزوفرنی

در نظام حقوقی ایران

سید علی قریشی

دانشجوی ترم دو کارشناسی حقوق

حدی که فقدان اراده و قوه تمیز آن فرد اثبات شود، عملاً مجنون محسوب شده و مسئولیت کیفری نخواهد داشت. با توجه به ماده ۱۵۰ قانون مجازات اسلامی اگر وجود فرد مبتلا به این بیماری در جامعه موجب خطر برای دیگران باشد باید تا هنگام بهبود در محل مناسبی نگهداری شود. البته کنترل این بیماری با مصرف دارویی صحیح ممکن است و نمونه‌هایی از افراد موفق که با کنترل این بیماری توانسته‌اند زندگی خوبی داشته باشند وجود دارند. اسامی افرادی همانند جان نش برنده ی جایزه ی نوبل اقتصاد در این لیست دیده می‌شود.

منبع: فصل‌نامه علمی پژوهشی اسکیزوفرنی و مسئولیت کیفری، محمود عباسی

بیماری اسکیزوفرنی یک بیماری روانی است که در آن بین افکار بیمار و واقعیت، هماهنگی وجود ندارد و فرد مبتلا، قابلیت ادراک واقعیت را نداشته و یا با کاهش این توانایی مواجه است. در مبتلایان به این بیماری تعادل رفتاری وجود ندارد و گاه این افراد بسیار با انگیزه و پرجنب و جوش بوده و گاه از شدت بی‌حوصلگی رنج می‌برند. این بیماران گاه در اثر خوشحالی بیش از حد و گاه در اثر افسردگی، در معرض خطر قرار می‌گیرند و توانایی اندیشیدن از آن‌ها سلب می‌شود. از عوامل دخیل در به وجود آمدن این بیماری در افراد می‌توان به عامل بسیار مهم وراثت و همچنین عوامل محیطی اشاره کرد. قانون‌گذار در کشور ما افراد مبتلا به این بیماری را به عنوان عضوی از جامعه مورد حمایت قرار داده است. قانون مجازات اسلامی، افراد مجنون یا مختل المشاعر که مرتکب جرم می‌شوند را به عنوان مجرم شناخته است؛ با این حال آنان در برابر جرم ارتكابی خویش، مسئول در نظر گرفته نمی‌شوند. بر اساس ماده ۱۴۹ قانون مجازات اسلامی فردی که در هنگام ارتكاب جرم دارای اختلال روانی باشد به

مجازات مزاحمت تلفنی

علیرضا ابادری
دانشجوی ترم چهار کارشناسی حقوق

طریق ارسال پیامک و یا تلفن». اگر توهین شدیدی صورت گرفته باشد، شاکی می‌تواند تقاضای «اعاده حیثیت» را نیز مطرح نماید. بعد از این مرحله با نامه‌ای که دادگاه خطاب به کلانتری جهت تکمیل تحقیقات می‌نویسد، کلانتری از مخابرات در خصوص این شماره تلفن استعلام گرفته و تقاضای پرینت مکالمات تلفنی را عنوان می‌کند. پس از این مرحله و مشخص شدن شماره‌ی تماس، دادسرا صاحب شماره را احضار می‌کند. یکی از شیوه‌های اثبات مزاحمت تلفنی، استناد به صدای ضبط شده است. صدای ضبط شده در رسیدگی به یک پرونده، اماره محسوب می‌شود و گاهی دادیاران، بازپرسان و یا قضات، این مسأله را نمی‌پذیرند چرا که ممکن است با توجه به پیشرفت تکنولوژی، صدای ضبط شده ساختگی باشد. در خصوص مزاحمت با موبایل و پیامک به جهت نوظهور بودن، قانون خاصی وجود ندارد. با توجه به این موضوع، قضات دو نوع رویکرد دارند: یک گروه معتقدند به علت عدم وجود قانون خاص، این مسائل قابل پیگرد نیستند. گروهی دیگر از قضات نیز معتقدند که قانون آیین دادرسی کیفری در این زمینه پیش‌بینی نموده که در موارد سکوت قانون، قاضی به فتاوی معتبر مراجعه نماید به همین سبب این قضات، به توهین‌هایی که در قالب پیامک باشد رسیدگی می‌کنند. چه مجازاتی در انتظار مجرمان است؟

اگر در اثر عمل مزاحمت، شخصی متحمل ضرر و زیان مادی شده باشد، می‌تواند با تقدیم دادخواست به همراه دلایل، برای جبران خسارت خود اقدام کند. دادگاه پس از رسیدگی لازم، نسبت به صدور حکم اقدام می‌نماید. از آنجا که کیفر مرتکب جرم مزاحمت تلفنی علاوه بر اجرای مقررات خاص شرکت مخابرات در صورت شکایت شاکی، حبس از یک تا شش ماه خواهد بود (ماده ۶۴۱ قانون مجازات اسلامی)، به نظر می‌رسد که در صورت گذشت شاکی، تعقیب کیفری و اجرای مجازات متوقف نخواهد شد زیرا این جرم از جرایم عمومی بوده و ماده ۲۲۷ قانون مجازات اسلامی، این جرم را در فهرست جرایم قابل گذشت ذکر نکرده است.

منبع: سایت باشگاه خبرنگاران جوان - سایت ایرنا

مزاحمت تلفنی عبارت است از یک فعل عمدی آگاهانه که به محض کشف، ملاک مسئولیت کیفری مزاحم شناخته می‌شود. و مرتکب طبق قانون باید پاسخگوی عمل ناشایست خود باشد. در این موارد مزاحم با استفاده از تلفن یا سایر وسایل مخابراتی، بدون جهت، ضمن اشغال خط تلفن متعلق به اشخاص حقیقی یا حقوقی، موجبات اذیت و آزار و سلب آسایش طرف دیگر را فراهم می‌کند. مزاحمت‌های تلفنی به شکل‌های گوناگون صورت می‌گیرد همچون: سوت کشیدن، فحاشی، دادن خبرهای کذب به مخاطب و زدن تهمت‌های ناروا که ممکن است عواقب زیادی داشته باشد. دادن خبرهای کذب و تکان دهنده بعضاً باعث شوک آنی شده و آرامش خانواده‌ها را بر هم می‌ریزد. وسیله ارتکاب جرم علاوه بر دستگاه تلفن شامل کلیه دستگاه‌های مخابراتی از قبیل دستگاه فرستنده بی سیم و با سیم و همین‌طور وسایل مخابراتی که برای اعلام خبر و ارسال پیامک مورد استفاده قرار می‌گیرند، می‌باشد. برای تحقق این جرم، رفتار فیزیکی خارجی مرتکب در ایجاد ارتباط لزوماً باید به صورت رفتار غیر متعارف بوده و انجام آن باعث ناراحتی و سلب آسایش گیرنده پیام شود بنابراین، ترک فعل نمی‌تواند تشکیل دهنده‌ی عنصر مادی این جرم باشد. هرگاه ایجاد مزاحمت تلفنی همراه با جرایم دیگری مانند تهدید به قتل و اخاذی باشد، عمل مرتکب واجد عناوین متعدد جرم (موضوع ماده ۶۴۱) و مشمول حکم ماده ۶۶۹ قانون مجازات اسلامی خواهد بود. ماده ۶۴۱ قانون مجازات اسلامی مزاحمت با تلفن یا دستگاه‌های مخابراتی دیگر را جرم تلقی کرده و علاوه بر آن، ماده واحده قانون اصلاح تبصره ۲ ماده ۱۴ قانون تأسیس شرکت مخابرات ایران مصوب ۱۳۶۶ نیز مؤید این مطلب است. به کجا شکایت کنیم؟

مزاحمت تلفنی موضوعی است که علاوه بر امکان پیگیری از سوی شرکت مخابرات، از طریق دادسرا و در قالب شکایت کیفری نیز قابل پیگیری است. برای این کار کافی است شخص شاکی به دادسرای محل سکونت مراجعه نماید. داشتن نامه‌ای از مخابرات نیز می‌تواند باعث سرعت در کار شود. عنوان مجرمانه این شکایت چنین است: «ایجاد مزاحمت تلفنی از

وکیل مستقل پاسدار حق

مأنده محمودی
دانشجوی ترم چهار کارشناسی حقوق

کیفری و...“ ذکر شده است. این حق از مهم ترین شروط فرایند دادرسی عادلانه در محاکم داخلی و بین المللی بوده و نادیده گرفتن آن، نقض آشکار حقوق بشر است. در قوانین کشورهای مختلف حق دفاع و داشتن وکیل را به منظور تامین آزادی های فردی و پاسداری جامعه در برابر خودکامگی دستگاه های حکومتی در نظر گرفته اند. در اصول ۳۴ و ۳۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز، دادخواهی و حق داشتن وکیل به رسمیت شناخته شده است. از آنجا که متهمان و محکومین به حقوق قانونی خود آگاهی ندارد، وکیل به عنوان نماینده آن ها به جمع آوری ادله و شواهدی که میتواند وضعیتشان را بهبود بخشد می پردازد. در نتیجه میتواند نقش فعالی در اجرای صحیح و کامل قوانین داشته باشد و حقوق موکل خود را در برابر تعدیات احتمالی تامین کند. حضور وی در محاکم موجب کاهش اشتباهات قضایی شده و ارتقای کیفیت استدلالی و استنادی احکام و قرارها را به دنبال دارد.

چرا وکلا باید مستقل باشند؟

استقلال وکیل از جمله شرایط اساسی حفظ و تداوم یک نظام قضایی سالم و بی طرف است. وکیل باید برای تضمین حق و دفاع از حقوق قانونی موکل خود مستقل باشد. تجمع قدرت مصالح ملی را به خطر می اندازد، از این رو وجود نهادهای مدنی چون کانون وکلا، قدرت حاکمیت را تعدیل ساخته و فاصله بین مردم و آن را به حداقل می رساند.

آداب و اخلاق حرفه ای در وکالت

در قوانین مربوط به وکالت بایدها و نبایدهای این صنف آمده و برای آن ضمانت اجرای قانونی و انتظامی در نظر گرفته شده است. اما برخی ضوابط اخلاقی برای وکلا وجود دارند که به اندازه قوانین مدون دارای اهمیت هستند. در ادامه به برخی از این اصول اشاره خواهیم کرد.

- ۱- وکالت در زمره عقود امانی بوده و انعقاد آن وابسته به وجود اعتماد بین وکیل و موکل است. وکیل باید امانت دار خوبی برای اسرار موکل خود باشد.
- ۲- وکیل باید با موکل خود صادق و صریح باشد. موکل را

۷ اسفند ماه سالروز استقلال کانون وکلاست. نهادی که قدیمی ترین سازمان مردم نهاد ایران بوده و فلسفه وجودی آن دفاع از قانون و مبارزه با بی عدالتی هاست. در بسیاری از قوانین و اسناد بین المللی بهره مندی از وکیل و داشتن حق دفاع برای متهمان و محکومین، از اصول مهم و حتمی دادرسی عادلانه میباشد. وجود کانون های وکلا، یکی از نماد های مردم سالاری تلقی میشود. برای کمک به اجرای عدالت، وکلا باید در جایگاهی مستقل از دستگاه قضا قرار گرفته و این استقلال مورد حمایت قانون نیز باشد. نگاهی کوتاه به تاریخچه وکالت در کشورمان، حکایت گر تلاش و فداکاری گذشتگان در جهت استقلال این حرفه و احقاق حقوق مردم است. به این بهانه به بررسی تاریخچه، اهمیت و بایدها و نبایدهای حرفه وکالت می پردازیم.

تاریخچه وکالت در ایران

تاریخچه دفاع از متهم به انقلاب مشروطه بازمی گردد. دستور مظفرالدین شاه مبنی بر تاسیس عدالت خانه و تشکیل دادگاه های رسمی، فصل جدیدی را در باب وکالت آغاز کرد. با عنایت به دگرگونی های حقوقی در راستای اجرای اهداف قانون اساسی؛ قانون اصول محاکم جزایی و پس از آن قانون اصول تشکیلات عدلیه، به عنوان نخستین مقررات قانونی درباره وکالت و حق بهره مندی از وکیل، تدوین و تصویب شدند. بعدها با ابتکار احمد متین دفتری، قانون وکالت مورخ ۲۵ بهمن ۱۳۱۵ مشتمل بر ۵۸ ماده به تصویب رسید. در این قانون برای نخستین بار کانون وکلای دادگستری دارای شخصیت حقوقی شد؛ اما از حیث نظام و انتخاب هیئت مدیره همچنان تابع وزارت عدلیه بود. سرانجام در ۷ اسفند سال ۱۳۳۱ و در زمان نخست وزیری دکتر محمد مصدق، لایحه پیشنهادی کانون وکلا با اصلاحاتی به عنوان ” لایحه قانونی استقلال کانون وکلای دادگستری ” به امضا رئیس دولت رسید.

چرایی لزوم داشتن وکیل در محاکم

حق داشتن وکیل صراحتاً یا تلویحاً در بسیاری از قواعد بین المللی از جمله: ” پیمان نامه حقوق مدنی و سیاسی، اعلامیه جهانی حقوق بشر، اساسنامه دیوان بین المللی

تعیین وکیل کند. با استناد به تبصره ۲ ماده ۱۹۰ و ماده ۴۱۵ قانون آیین دادرسی کیفری، در جرایمی که رسیدگی به آنها در صلاحیت دادگاه کیفری شماره یک است (مانند: "سلب حیات، حبس ابد، جرایم سیاسی و مطبوعاتی و...")، جرایمی که مستلزم پرداخت دیه یا ارزش بیش از خمس دیه کامل اند، جرایم تعزیری درجه ۶ و بالاتر، دادرسی و یا دادگاه اطفال و نوجوانان؛ از طرف مراجع قضایی برای متهم وکیل تسخیری تعیین می‌شود.

وکیل معاضدتی

کسانی که قدرت پرداخت حق الوکاله در امور مدنی را ندارند؛ با استناد به اصل ۳۵ قانون اساسی و ماده ۲۴ قانون وکالت، می‌توانند از کانون وکلا درخواست معاضدت کرده و اگر شرایط مذکور در ماده فوق را دارا باشند، از کمک کانون بهره مند می‌شوند. با استناد به مواد ۳۱ و ۳۳ قانون وکالت، وکلای دادگستری مکلف به قبول ۳ دعوی حقوقی معاضدتی در سال هستند. این وکالت رایگان صورت می‌گیرد.

منابع

کتاب: عدالت کیفری، محمد آشوری / سیر تحول دسترسی به وکیل در نظام های دادرسی، حمید رضا کارگر / وکیل دادگستری و اخلاق حرفه ای، بهمن کشاورز / آداب و شگردهای وکالت در دادگستری، بهمن کشاورز مقالات: حدود وظایف و اختیارات وکیل در حقوق کیفری ایران و اسناد و رویه های حقوق بشر، احسن فتحي آذر / حق داشتن وکیل از منظر حقوق بشر و حقوق ایران، ابوالفضل سلیمانی

به درستی از روند پرونده و میزان پیشرفت آن آگاه کرده و به وی از همان ابتدا تفهیم کند که او متعهد به ایجاد وسایل پیروزی موکل در دعاوی با استناد به قوانین و ادله است، نه حصول نتیجه. به عبارت دیگر وکالت تعهد به وسیله می‌باشد، نه تعهد به نتیجه. همچنین وکیل هرگز نباید به طمع دست یافتن به حق الوکاله بالا، وکالت پرونده‌ای که تخصص و تجربه لازم و کافی در آن را ندارد بپذیرد و به دنبال سوداگری در این حرفه شریف باشد.

۳- رعایت حرمت و احترام به مراجع و مقامات قضایی امری ضروری برای وکلاست. قاضی و وکیل دو بال فرشته عدالت هستند. اقدامات آنها مکمل هم بوده و هدف هر دو رسیدن به حقیقت و احقاق حق است. هر دو از اعتبار اجتماعی خاصی برخوردارند و هیچکدام را بر دیگری برتری نیست مگر، از جهت دانش و تقوا. بنابراین رعایت احترام متقابل بین وکلا و قضات یک اصل لازم است.

۴- احترام به همکاران و کانون وکلا بسیار مهم است. چراکه هرگونه بی‌حرمتی و رفتار خارج از شئون می‌تواند باعث مخدوش شدن چهره وکلا در مقابل مراجع قضایی و مردم جامعه شود. یکی از زشت ترین اقداماتی که ممکن است از وکیل سربرزند، تحریک موکل خود علیه وکیل طرف مقابل است. همچنین وکلا باید حرمت همکاران خود را حفظ کرده و اجازه ندهند که در حضور آنها به همکارانشان توهین شود.

وکیل تسخیری

در دعاوی کیفری اگر متهم توانایی مالی برای انتخاب و معرفی وکیل نداشته باشد، می‌تواند از دادگاه درخواست

با توجه به اصل حاکمیت اراده، طرفین معامله در تعیین میزان وجه التزام آزادند ولی یک سری موارد این آزادی را محدود می‌نماید؛ مواردی چون عدالت معاضدی، قاعده منع داراشدن ناعادلانه، نظم عمومی، اخلاق حسنه، بنای عقلا و دیگر اصول و قواعد حقوقی. با توجه به ماده ۲۳۰ قانون مدنی، در صورت تخلف از قرارداد به عنوان خسارت می‌توان مبلغی دریافت نمود که این وجه التزام (خسارت پیش‌بینی شده در قرارداد) باید با تخلف برابری داشته باشد (عدالت معاضدی). وضعیت حقوقی معامله‌ای که وجه التزام به طور هنگفت و خلاف عدالت معاضدی در آن درج شده چیست؟ در این جا باید گفت هر چند طبق اصل حاکمیت اراده و آزادی قراردادی، طرفین در تعیین میزان وجه التزام آزادند ولی با توجه به مواردی چون عدالت معاضدی، نظم عمومی، اخلاق حسنه و... و همچنین ماده ۲۳۰ قانون مدنی قرارداد باید تعدیل گردد. از قسمت آخر ماده ۲۳۰ قانون مدنی نباید استنباط شود که قاضی حق تعدیل قرارداد به دلایلی مانند مخالفت وجه التزام با نظم عمومی را ندارد.

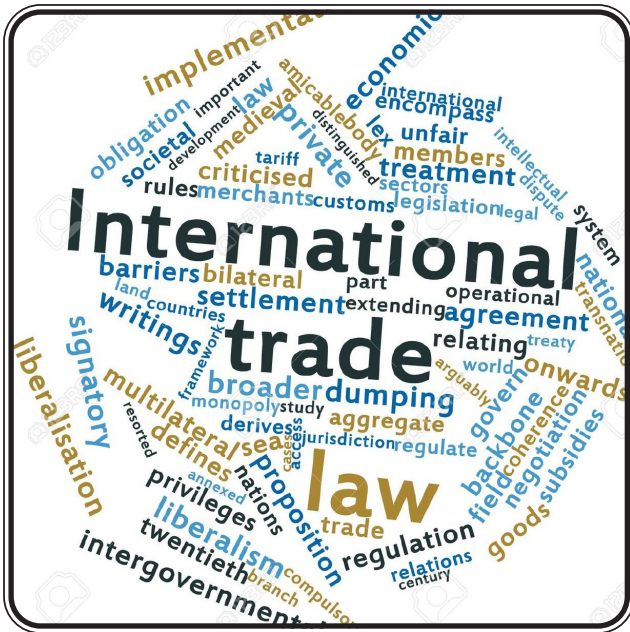
وجه التزام

تحلیل ماده ۲۳۰ قانون مدنی

طاهره پاشا

دانشجوی ترم چهار کارشناسی حقوق

وجه التزام - که عناوین دیگری چون خسارت قراردادی و شرط کیفری هم دارد - عبارت است از مبلغی که طرفین قرارداد حین عقد یا بعد از عقد و قبل از تخلف معین می‌کنند. به عبارت روشن تر طرفین از پیش در تعیین میزان وجه التزام توافق می‌کنند تا در صورتی که تخلفی (مانند عدم اجرای تعهد به صورت کلی یا تأخیر در اجرای تعهد) توسط مشروط علیه صورت پذیرد، وجه التزام مقرر در قرارداد (خسارت قراردادی) به مشروط له پرداخت شود.

حقوق تجارت بین الملل رشتهای نوین و کاربردی

مآنده محمودی
دانشجوی ترم چهار کارشناسی حقوق

و دانشگاه شهید بهشتی تنها دانشگاهی است که مقطع دکتری این رشته را داراست.

دروس ارائه شده در حقوق تجارت بین الملل

حقوق بیع بین المللی کالاها / حقوق سرمایه گذاری بین المللی / حقوق رقابت در تجارت بین الملل / حقوق نفت و گاز / حقوق حمل و نقل بین المللی کالاها از طریق دریا، هوا، ریل و جاده / داوری تجاری بین المللی در حل اختلافات / حقوق شرکت های چند ملیتی / حقوق قراردادهای دولتی / تعارض قوانین و صلاحیت دادگاه ها / حقوق تجارت الکترونیک

بازار کار این رشته

امروزه یکی از عواملی که دولت ها و مردم ملل گوناگون را به هم پیوند میدهد، تجارت و روابط تجاری است. عمده مباحث طرح شده در این رشته نوین و کاربردی بوده، در نتیجه آینده ی روشنی را برای آن متصورند. برای فارغ التحصیلان این رشته امکان جذب در شرکتهای تجاری و یا فعالیت به صورت مستقل وجود دارد.

منابع:

حقوق تجارت بین الملل، دکتر عبدالحسین شیروی / کلیات حقوق تجارت بین الملل و سازمان های تجاری بین المللی؛ اصول و مبانی حقوق تجارت بین الملل، مهرداد داراب پور

حقوق تجارت بین الملل، مجموعه اصول و قوانین حاکم بر مبادلات تجاری میان اشخاص حقیقی یا حقوقی است که دارای ویژگی فرامرزی و یا عنصر خارجی میباشد. روابط قراردادی بین تجار و شرکتهای تجاری کشورهای گوناگون که به آن حقوق بازرگانی بین المللی نیز اطلاق می شود، این رشته را با حقوق خصوصی مرتبط میسازد. قوانین راجع به کنترل واردات و صادرات، مناطق آزاد تجاری و سرمایه گذاری های کلان نیز رشته مذکور را به حقوق عمومی ربط میدهد. همچنین از آن جا که بسیاری از اختلافات تجاری بین الملل از راه داوری حل میشوند، حقوق تجارت بین الملل با داوری تجاری بین المللی نیز ارتباط نزدیکی دارد.

منابع و مهارت های مرتبط با این رشته

گرایش حقوق تجارت بین الملل از جمله گرایش های مقطع کارشناسی ارشد رشته حقوق است که برای اولین بار در دانشگاه شهید بهشتی با همکاری وزارت نفت، و با هدف تربیت نیروی متخصص برای انجام کارهای حقوقی این وزارت خانه، تشکیل شد. منابع مورد نیاز برای قبولی در این رشته بدین شرح است: "حقوق مدنی، حقوق تجارت، متون حقوقی و زبان عمومی، حقوق بین الملل عمومی و حقوق بین الملل خصوصی". تسلط به زبان خارجی به ویژه انگلیسی در این رشته اهمیت دارد، چراکه منابع درسی آن تماما به زبان انگلیسی هستند. قبولی در این رشته مشکل است و نیازمند تلاش و پشتکار دوچندان می باشد. در حال حاضر تنها ۳ دانشگاه دولتی؛ تهران، شهید بهشتی و علامه طباطبایی در مقطع کارشناسی ارشد دانشجو می پذیرند

چک فاقد وصف کیفری

حنانه حاتمی
دانشجوی ترم دو کارشناسی حقوق

وصول آن به یک بانک مراجعه نکند یا اینکه ظرف مدت شش ماه از تاریخ صدور عدم پرداخت از طرف بانک مبادرت به شکایت ننماید، دیگر حق اقامه دعوی کیفری ندارد.

۵- چنانکه شاکی قبل از صدور حکم قطعی گذشت کند و یا این که متهم وجه چک و خسارات تأدیبه (خسارتی است که از بابت دیر پرداخت وجه نقد از طرف مدیون باید به داین پرداخت شود) را نقداً به دارنده آن پرداخت کند یا موجبات آن را فراهم سازد؛ بدین ترتیب چک قابل تعقیب کیفری نیست.

۶- با توجه به ماهیت چک که سند حال بوده؛ صدور هرگونه چک به عنوان مشروط، تأمین اعتبار، تضمین و ... جرم تلقی و مستوجب مجازات کیفری است. هرگاه در متن چک شرطی برای پرداخت ذکر شده باشد بانک به آن ترتیب اثر نخواهد داد. حتی ممکن است جنبه حقوقی آن هم از بین برود.

۷- چنانچه در متن چک قید شده باشد که چک بابت تضمین انجام معامله یا تعهدی است، پیگرد کیفری ندارد.

۸- هرگاه بدون قید در متن چک ثابت شود که وصول وجه آن منوط به تحقق شرط بوده و یا چک بابت تضمین انجام معامله یا تعهدی است، مجازاتی در پی ندارد.

۹- اگر ثابت شود چک بدون تاریخ صادر شده و یا تاریخ واقعی صدور چک مقدم بر تاریخ مندرج در متن چک است، چک فاقد پیگرد کیفری میشود.

۱۰- صادر کننده چک میتواند با اثبات این که چک مفقود، مسروق یا جعل شده و یا از طریق کلاهبرداری یا خیانت در امانت تحصیل گردیده است، از کیفر معاف شود.

منابع:

۱- قانون صدور چک

۲- قانون مجازات اسلامی

۳- حقوق تجارت (برات، سفته، انبار، اسناد در وجه حامل و چک) ربیعی اسکینی

۴- چک کیفری توام با مسائل میان رسته ای: میرزامهدی سالاری شهر بابکی

۵- چک در حقوق کنونی، صادر درفشه

می توان گفت مهم ترین ضمانت اجرای چک، مسئولیت کیفری صادر کننده آن بوده و این نشان دهنده اهمیت کاربرد چک در نظام اقتصادی و اجتماعی جامعه است. به طور کلی معافیت های اختصاصی و مندرج در قانون صدور چک را می توان به دو دسته تقسیم نمود: یکی معافیت مطلق که موجب معاف شدن صادر کننده چک از هر کیفری است و دیگری معافیت های نسبی که در این فرض صادر کننده از قسمتی از کیفر معاف می شود.

مصادیق معافیت های مطلق

۱- چنانچه ثابت شود که چک های پرداخت نشدنی (چکی که بانک به یکی از علل قانونی از جمله خالی بودن یا بسته بودن حساب و... از پرداخت وجه آن ممانعت میکنند) اصداریافته (برگشت خورده)، بابت معاملات نامشروع و یا بهره ربایی صادر شده اند؛ در این صورت صادر کننده آن از این حیث (صدور چک پرداخت نشدنی) قابل مجازات نیست. اما براساس ماده ۵۹۵ ق.م.ا.هم رباگیر و هم ربا دهنده علاوه بر پرداخت اضافه مال، به شش ماه تا سه سال حبس و تا ۷۴ ضربه شلاق و نیز معادل مال مورد ربا جزای نقدی محکوم می شوند.

۲- در صورتی که ثابت شود چک سفید امضاء (چکی که مبلغ در آن درج نشده) بوده است صادر کننده آن قابل تعقیب کیفری نمیباشد. براساس ماده ۶۳۷ ق.م.ا. اگر کسی از چک سفید امضاء برخلاف توافق طرفین استفاده کند، ذی نفع می تواند او را به عنوان خائن در امانت تحت تعقیب قرار دهد و شخص خائن به یک تا ۳ سال حبس محکوم می شود. این گونه چک مابین موجر و مستأجر و یا کارگر و کارفرما متداول است.

۳- در صورتی که صادر کننده چک پیش از تاریخ اقامه دعوی کیفری وجه آن را نقداً به دارنده آن پرداخت کند یا موافقت وی را برای پرداخت در آتی جلب نماید و یا موجبات پرداخت آن را در بانک محال علیه (آن که بر او حواله گشته) فراهم سازد، قابل تعقیب و مجازات کیفری نیست.

۴- اگر دارنده چک تا شش ماه از تاریخ صدور چک برای

نقد حقوقی فیلم قسم

محمد جواد لرستانی
دانشجوی ترم دو کارشناسی حقوق

قسم فیلمی به نویسندگی و کارگردانی محسن تنابنده است که موضوع آن در خصوص یکی از ادله اثبات جنایت یعنی "قسامه" می باشد.

خلاصه داستان: زنی به نام راضیه (مهناز افشار) فکر میکند خواهرش رضوان را بهمن (مهران احمدی) شوهرخواهرش به قتل رسانده است. به همین خاطر ۳۶ نفر از اعضای خانواده خود را با اتوبوس برادر شوهرش (حسن پورشیرازی) از گرگان به مشهد میبرد تا علیه بهمن قسم بخورند. تنها کسی که مخالف این کار است خسرو (سعید آقاخانی) همسر راضیه است.

در این فیلم هیچ صحنه و سکانسی از دادگاه، قاضی یا وکیل وجود ندارد (به غیر از تصاویر نمایش داده شده پیش از تیتراژ آغازین فیلم که گویی بخشی از مراسم قسامه را نمایش می دهد، در حالی که در پایان فیلم قسامه اصلاً بر گزار نمی شود) اما دیالوگ های بسیاری از زبان شخصیت های فیلم ادا شده که بار و مفهوم حقوقی دارند و برخی از آن ها از صحت حقوقی برخوردار نیستند! در این میان می توان این اشکالات حقوقی را به دو قسمت تقسیم کرد دسته اول: اشتباهات حقوقی که تاثیر خاصی بر فیلم ندارند و از طرفی هم به علت حقوق دان نبودن شخصیت ها می توان از آنان چشم پوشی کرد و یا اینکه به نوعی آن ها را توجیه نمود.

دسته دوم: اشتباهات حقوقی که فیلم بر پایه آن ها استوار است.

برای مثال در سکانسی از فیلم، خسرو در حال طرح مشکلاتی پیش روی قصاب است از جمله الزام پرداخت تفاضل دیه به قاتل (با توجه به جنسیت مونث مقتول) و می گوید چون جنایت در ماه حرام بوده و دیه تغلیظ (اضافه شدن یک سوم به دیه) می شود پس اولیای دم باید در پرداخت تفاضل هم این تغلیظ را رعایت کنند در حالی که ماده ۳۸۵ قانون مجازات اسلامی خلاف این امر را بیان میدارد و می گوید: "فاضل دیه تغلیظ نمی شود". هرچند این سخن خسرو مبنای درست حقوقی ندارد اما بیننده در اینجا می تواند مینا را بر نیت او جهت منصرف کردن ولی دم از بحث قصاص قرار داده و با وجود اینکه پیش از آن تاکید می شود خسرو در ملاقات با وکیل تسخیری خانواده مقتول از جزئیات پرونده آگاه شده است، اما این ایراد را می توان در دسته بندی اول قرار داد.

از دیگر ایرادات این دسته می توان به فیلم بازسازی صحنه قتل اشاره کرد که در اختیار شاکی قرار داده شده است. در حالی که اصولاً این موارد باید در زمره مدارک طبقه بندی شده در تبصره دوم ماده ۱۰۰ قانون آئین دادرسی کیفری باشند که ارائه آنها به شاکی ممنوع میباشد. همچنین در فیلم مذکور، بازسازی صحنه توسط یک سروان آگاهی (ضابط قضایی) انجام می شود؛ این در حالی است که مطابق ماده ۹۲ قانون آئین دادرسی کیفری این مورد باید رأساً توسط خود شخص بازپرس پرونده (مقام قضائی) صورت بگیرد و چون موضوع پرونده قتل است، تفویض این اختیار به ضابطین امکان پذیر نیست.

ایراد مهم دیگر فیلم حضور شخصیت بهمن در سکانس پایانی است. با اینکه وی از اتهام اصلی تبرئه می شود اما در سکانس تصادف اتوبوس، فعل بهمن را می توان سبب اصلی تصادف قلمداد کرده و او را مسبب مرگ یکی از شخصیت های اصلی فیلم (خسرو) بدانیم (مرگ قطعی او هرچند در فیلم نشان داده نمی شود اما لباس مشکی راضیه در سکانس پایانی را می توان قرینه ای بر این امر دانست) و بدین ترتیب در سکانس پایانی (که با توجه به خبر وضع حمل خواهر راضیه نهایتاً چند ماه پس از روز تصادف است) خسرو باید مورد تعقیب قضایی قرار گرفته باشد. البته شاید گفته شود خسرو چون قاتل رضوان (همسر بهمن) بوده است، بهمن با کشتن خسرو مجازات نمی شود اما با توجه به اینکه همسر مطابق ماده ۴۲۱ قانون مجازات اسلامی صاحب حق قصاص

حال ایراد اساسی فیلم قسم در کجاست؟ در ماده ۳۳۶ قانون مجازات اسلامی بیان شده است که با تکرار قسم قتل ثابت نمی شود. یعنی تکرار قسم در حالتی می تواند ماثم ثمر باشد که شاکی قسامه را به متهم رد کرده باشد (یعنی همان فرض دوم)! این در حالی است که کل سرنشینان اتوبوس سی و شش نفر (بعلاوه یک) بودند که برخی از آنها زن بوده و حق قسم نداشتند و راضیه که در فیلم تماس های مکررش با وکیل و تسلط او بر قوانین مربوطه به دلیل پنج سال دوندگی در جریان پرونده در سکناس های مختلف نشان داده می شود، در پاسخ به کم بودن افراد واجد شرایط راه حل تکرار قسم را ارائه می دهد! یعنی کل ماجرا و دردسر ها برای سفر به مشهد، اجرای قسامه و اثبات قتل غیر ممکن و بیهوده بوده است. به بیان دیگر بهانه اصلی فیلم و فیلمنامه برای پیش بردن روایت ایراد جدی حقوقی داشته و مردود است.

منبع:

نقد مهدی شوقی / <http://www.filmovies.ir>
دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد حقوق دانشگاه شهید بهشتی

نیست پس بهمن را باید مستحق قصاص دانست و نمایش آزادی او در سکناس پایانی (که لزومی هم به آن نبود) را می توان یک ایراد جدی حقوقی قلمداد کرد.

اما اگر بخواهیم به اصلی ترین ایراد فیلمنامه و محل مجادله کارگردان با یک حقوقدان در جلسه پرسش و پاسخ فیلم پردازیم؛ باید به سراغ ماده ۳۳۶ قانون مجازات اسلامی برویم که در ذیل خود می گوید: "با تکرار سوگند قتل ثابت نمی شود"! برای روشن شدن اهمیت این ایراد لازم است توضیحی کوتاه در خصوص قسامه ارائه شود. گاهی در یک جنایت ادله کافی برای محکوم کردن متهم وجود ندارد ولی قرائن و اماراتی موجب ظن قاضی به ارتکاب جنایت از جانب متهم می شود و به اصطلاح حقوقی حالت "لوث" روی می دهد. در این حالت قاضی باید از متهم بخواهد تا دلیلی بر نفی اتهام ارائه دهد و در صورت عدم ارائه دلیل، شاکی می تواند اقامه قسامه نموده و جنایت را ثابت کند (فرض اول) یا اینکه از متهم بخواد او برای اثبات بی گناهی اش اقامه قسامه نماید (فرض دوم). قسامه عبارت است از ۵۰ سوگند از سوی خویشاوندان و بستگان مرد مدعی که شاهد ماجرا نبوده اند (چون اگر شاهدی وجود داشت کار به قسامه نمی کشید) اما بر وقوع جنایت علم دارند. اما قانون گذار فرضی را هم پیش بینی کرده است که مدعی در معرفی پنجاه نفر مرد از خویشان خود که حاضر به قسم خوردن هم می باشند ناتوان است. در این حالت هر یک از افراد می توانند با تکرار قسم، تعداد آن ها را به پنجاه رسانیده و قسامه را اجرا نمایند.

دکتر جمشید ممتاز، استاد رشته حقوق بین‌الملل دانشگاه تهران و استاد مدعو دانشگاه‌های سوربن، کلن و گرنوبل فرانسه است. وی دارای مدرک دکتری حقوق بین‌الملل و حقوق عمومی از دانشگاه پاریس می‌باشد. دکتر ممتاز به همراه احمد متین دفتری تنها ایرانیان عضو کمیسیون حقوق بین‌الملل سازمان ملل متحد بوده‌اند و نامبرده در سال ۱۳۸۴ به عنوان رئیس آن کمیسیون انتخاب شد. او مشاور صلیب سرخ و از اعضای آکادمی حقوق بین‌الملل لاهه است.